

ד. (1) האם פלוגתת רב ושמואל גבי הנשבע שזרק פלוני צרור לים תליא בפלוגתת ר' ישמעאל ור' עקיבא, או בפלוגתת ר' יהודה בן בתירא ורבנן? (2) הנשבע שלא הנחת תפלין, האם חייב משום שבועת ביטוי, ומדוע? (3) הנשבע לחבירו שיודע לו עדות, או דנשבע דידע או העיד לו עדות, האם חייב משום שבועת ביטוי, ומדוע? (4) אמאי יצאה שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי?

ה. (1) באר את שורש פלוגתיהו דר' ישמעאל ור' עקיבא גבי שבועת ביטוי! (2) מה ילפינן מדכתיב "הַאֲדָם בְּשִׁבְעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ"? (3) הנשבע באונס, האם פטור אף מעונש, ומהיכן ילפינן לה? (4) האם משכחת לה העלם חפץ בלא העלם שבועה? ואי משכחת לה, מה דין העלם זה וזה בידו?

ו. (1) היכי משכחת שגגת שבועה בשבועה לשעבר ובשבועה להבא? והאם כולי עלמא מודו דחשיב שגגה בכהאי גוונא? (2) באיזה אופנים אינו חייב קרבן על העלם שבועה, ומדוע? (3) האם מהני להשבע בלא להוציא השבועה מפיו, ומדוע? ומה הדין בכהאי גוונא בקודש ובתרומה, ומדוע? (4) הנשבע בסתם, האם יכול לפרש דבריו דלא התכוון לכל גוונא?

ז. (1) הנשבע לבטל את המצוה או לקיימה, האם שבועתו חלה אליבא דרבנן, ומניין? (2) מה דעת ר' יהודה בן בתירא גבי הנשבע לקיים או לבטל מצוה, ומניין? (3) האם משכחת לה הרעה דומיא דהטבה והטבה דומיא דהרעה, ומדוע? (4) מה דין הנשבע להרע או להיטיב לאחרים, ומדוע? והאם הנשבע להרע לעצמו דינו שונה, ומדוע?

ח. (1) באר את שורש פלוגתייהו דרבנן ור' יהודה בן בתירא גבי הנשבע על המצוה! (2) כיצד השמיעה המשנה את הדין דאין שבועה חלה על השבועה, ומדוע השמיעה דווקא בהאי לישנא? (3) האומר שבועה שלא אוכלנה, באיזה אופן יעבור על שבועתו, ומדוע? (4) מה הסלקא דעתין להוכיח מנזירות את דינו של רבא גבי שבועה על שבועה? וכיצד דחו?

ט. (1) עד מתי אפשר להשאל על שבועה ועל נזירות, ולמאי מהני שאלתו, ומדוע? (2) הנשבע על תנאי, מה הוא זמן חלות השבועה, ולמאי נפקא מינה? (3) מה היא "ראשונה ושניה" דקאמר רבא, ואמאי נקראו הכי? (4) בגוונא דאחת תנאי ואחת איסור, מתי חייב קרבן ומתי חייב מלקות, מתי פטור, ומתי תליא בפלוגתא?

י. (1) תלאן זו בזו, מתי חייב קרבן, ועל מה חייב קרבן? ומתי חייב מלקות, ומתי תליא בפלוגתא, ומתי פטור, ומדוע? (2) מהיכן סייע רב מרי לחידושו של רבא? והאם יש מקור מהתם אף לפטור את שבועת רב כהנא ורב אסי? (3) מה הם הדינים שאמר עיפא גבי שבועות? והאם צדק בדיניו, ומדוע (פרט)?

יא. (1) מה היא שבועת שוא ומה דינה, ומה הוא נדר שוא ומה דינו? (2) הנשבע יאסרו פירות העולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר, מה דינו ומדוע? והאם בנדר דינו שונה, ומדוע? (3) כיצד השביע משה את בני ישראל, והוכח מדוע השביע באופן זה! והאם יש ללמוד מאופן שבועתו אף לשבועות אחרות, ומדוע?

יב. 1) הנשבע שאוכל כיכר זו, וחזר ונשבע שלא יאכלנו, מה דין אלו השבועות, ומה הקשו התוס' על דין זה? 2) האם בשביל להתחייב משום שבועת ביטוי חייבים להוציא את השבועה מפיו, ומניין? 3) באלו דברים שונה דין שבועת העדות מדין שבועת ביטוי, ומדוע? 4) מה דרשינן מדכתיב "אשר תשים לפניהם"? והיכן מצינו שלא קיימו הדין היוצא מדרש זה, ומדוע עשו כן?

יג. 1) "ועמדו שני האנשים", מי אלו שני האנשים, ומהיכן יש להוכיח, והאם הוכחות אלו מוכרחות, ומדוע? ומה ילפינן מהאי קרא (פרט)? 2) "בצדק תשפוט עמיתך", באיזה משפט ובאיזה צדק איירי הכא? 3) האם יש ענין להודיע לדיין שאחד מהבעלי דינים הוא צורבא מרבנן, ומדוע?

יד. 1) מה היא שיטתו של ר' יהודה בעינן עמידת העדים ובעלי הדינים, ומהיכן יליף לשיטתו? 2) כיצד יקיימו את העשה דכבוד התורה היכא דצורבא מרבנן או אשתו באים לדין? 3) האם צורבא מרבנן או מלך חייבים להעיד (פרט), ומדוע? וכשמעידים האם מעידים בעמידה או דיכולים להעיד אף בישיבה, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן שבועות כד ל

- א. (1) אליבא דריש לקיש דאייירי במפרש חצי שיעור, או אליבא דר' עקיבא דאף בסתם שבועה אוסרת בכל שהוא, ר' שמעון לטעמיה דבכל התורה אסר אפילו בכל שהוא, ורק לענין קרבן הצריך כוונה. ולר' יוחנן דהעמיד בכלל דברים המותרים עם דברים האסורים, ר' שמעון לטעמיה דלית ליה איסור כולל.
- (2) לרבנן דאמרינן איסור כולל, אף אם נתנבלה מערב יום הכיפורים דאסורה משום נבלה, אפילו הכי חל עליה יום הכיפורים משום דכולל עוד איסורים. ולר' שמעון דלית ליה איסור כולל, אין איסור יום הכיפורים חל עליו. וכתב רש"י דאף אם נתנבלה ביום הכיפורים כיון דהיתה אסורה משום אבר מן החי, לא חל עליה יום הכיפורים, והתוס' הביאו בשם הריצב"א, דאף בלא אבר מן החי איכא איסור עשה דאינו זבח ואין יום הכיפורים חל עליו. אמנם התוס' הסיקו, דאיסור אבר מן החי לא מעכב, דממה נפשך, אי בחייה לאו לאיברים עומדת, הרי אכתי לא חל עליה האיסור. ואם לאיברים עומדת, מכל מקום כשמתה חלו עליה יום הכיפורים ונבלה בהדי הדדי. אלא איירי דווקא בנתנבלה מערב יום הכיפורים.
- (3) אם איירי במפרש חצי שיעור, שפיר משכחת לה בלאו והן. ואי איירי בכולל, לרש"י לא משכחת לה בלאו והן, דהא כולל לא מהני לבטל מצוה. אמנם רש"י הביא גירסא דשפיר משכחת לה בנבלה מוסרחת דשריא באכילה, וביארו התוס' דאף לשיטה זו על כרחך דאיירי בכולל, דאי לאו כולל, ליכא למימר דקאי על נבלה מוסרחת.
- (4) בסוגיין מבואר דלא משכחת לה. והתוס' הביאו מהירושלמי דמשכחת לה גבי הנשבע שלא יאכל מצוה. וביארו, דשאני היכא דמוכיר להדיא המצוה, דבכהאי גוונא לא מהני. ועוד ביארו, דשאני היכא דקיום השבועה הוא על ידי קום ועשה, דאין בידו כח לחייב לעבור העבירה בקום ועשה, אבל היכא דקיום השבועה הוא על ידי שב ואל תעשה, שפיר מהני אף על מצוה.
- ב. (1) איסור כולל היינו דהאיסור מוסיף עוד איסורים על אחרים. ואיסור מוסיף, היינו דהאיסור מוסיף עוד איסורים אחרים על חתיכה זו. ולר' שמעון אפילו איסור מוסיף לא אמרינן. ולר' יוסי, איסור מוסיף אמרינן, דכיון דחל על אותה חתיכה, שפיר חל אף על החלק האסור כבר. ולרבנן דמתניתין אליבא דר' יוחנן, אף איסור כולל אמרינן, דכיון דכבר חל לענין אחרים שפיר חל אף עליו.
- (2) אמר רבא דאם נשבע שלא יאכל תאנים וחזר ונשבע שלא יאכל תאנים וענבים חשיב איסור כולל וחייב על התאנים שנים. וכתבו התוס' (בעמוד א'), דלא איירי דשבועה שניה הזכיר תאנים, דהא לא משכחת לה בלאו והן אלא אמר סתם שלא יאכל. אמנם כתבו, דשפיר משכחת לה בתאנים השוערים. ועוד כתבו התוס', דאף מר' יוחנן שמעינן להא דינא, אלא דמרבא משמע דליכא חילוק בין איסור הבא מאיליו לאיסור הבא מעצמו. ועוד כתבו, דרבא חידש דאף בדני איסורים דבאים מעצמו מהני, והא לא שמעינן מר' יוחנן.
- (3) באופן שאכל חלב מוקדשין של נותר בטומאה ביום הכיפורים, דחייב חטאת משום חלב, וכשהקדישה הוא איסור כולל, דהא חל על כל הבהמה, חייב אשם משום מעילה בקדשים, וכשנעשה נותר ונתווסף עליו איסור למזבח והוא איסור מוסיף חייב חטאת אף מחמתו, וכיון שנטמא ונאסר אף בשאר קדשים חשיב איסור כולל, וחייב חטאת אף מחמתו, וכשחל יום הכיפורים דנאסר אף בחולין והוא איסור כולל, חייב חטאת אף מחמתו. ור' מאיר הוסיף, דבשבת חייב אף על הרצאה אם הוציאו בפיו, דהא בבית הבליעה חשיב הנחה, ולא הסכמו עמו, משום דאינו משום "אכילה". וכן משכחת לה בנשבע שלא יאכל תמרים וחלב דהוי איסור כולל, ולא מנדהו או משום דמנו רק לאיסור הבא מאיליו ואיירי בבכור, או דמנו רק חטאת קבועה, נוצרין לומר דואיירי בנשיא דמשום טומאה חייב בחטאת קבועה, או דמנו מידי דחייב רק בשיעור, או דמנו רק מידי דזונו כרת, ואו דמנו רק איסורים דחלים על דבר שיש בו משא.
- (4) רש"י ביאר דילפינן חטא חטא מתרומה. והתוס' ביארו דילפינן לה מ"זור לא יאכל כי קודש הם".
- ג. (1) נדרים חלים לבטל את המצוה, וילפינן לה מדכתיב "לה", והיינו משום דהנדרים חלים על החפצא, והסוכה הרי אינה מצוה לעשות מצווה. וכן נזירות חלה לבטל את המצוה, וילפינן לה מדכתיב מ"יין ושיכר זיור לאסור יין מצוה כ"יין הרשות, וביארו התוס' דחל משום דהוי איסור כולל. ושבועות היכא דהחיל את השבועה על הגברא, לא מהני לבטל המצוה, דהא מושבע ועמד הוא לקיים המצוה. ואם החיל השבועה על החפץ, שפיר מהני כנדרים, אמנם כתבו התוס' בשם הר' אלחנן, דאין שבועה חלה על חפץ, ואם אמר בהאי לישראל תחול השבועה על הגברא ולא מהני לבטל המצוה. ובשם ר"ת כתבו, דהאי לישראל לא מהני כלל.
- (2) היכא דנשבע שיתן לעשיר, שפיר מהני, דהא משכחת לה בלאו והן, אבל אם נשבע שיתן לעני, כיון דאינו יכול להשבע שלא יתן, לא משכחת לה בלאו והן ולא מהני.
- (3) הנשבע שלא יאכל, שבועתו חלה. וכתבו התוס' דודאי דלאלתר קאמר אף בלא שיפרש ומשום הכי שבועתו חלה, [אלא אם כן יפרש להדיא זמן שאינו יכול לעמוד בו, דבכהאי גוונא הוי שבועת שוא]. ועוד כתבו התוס', דאיירי דווקא בכיכר המונחת לפניו, דשפיר יכול לא לאוכלה לעולם. ואם נשבע שלא ישתן, בסתמא אמרינן דכוונתו לעולם והוי שבועת שוא, אלא אם כן יאמר שלא ישתן ג' ימים דהוי שבועת שוא ומלקין אותו לאלתר.
- (4) הנשבע על עצמו, אפילו דאין בו הרעה והטבה, מכל מקום ילפינן מריבוי התורה דחייב. נומכל מקום היכא דנשבע לשעבר, הוי פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא. אבל אם נשבע על אחר, נחלקו בה רב ושמואל, דרב סבר דכיוון דמשכחת לה בלאו והן סגי, ושמואל סבר דבעינן נמי משכחת לה בלשעבר ולהבא, והרי להבא לא משכחת לה דאין זה בידו אם חבירו ירוק או לאו.
- ד. (1) אליבא דר' ישמעאל דלא מחייב לשעבר, כולי עלמא מודו דאין לחייב הנשבע שורק פלוני צרור לים. אבל אליבא דר' עקיבא שפיר איכא למימר דנחלקו האם בעינן איתא בלהבא או לאו. ואליבא דר' יהודה בן בתירא דלא הצריך איתא בלאו והן, ודאי דלא בעינן איתא בלשעבר ולהבא, וכלי עלמא מודו דהנשבע שורק פלוני צרור לים הוי שבועת ביטוי, ונחלקו רק אליבא דרבנן האם איתא בלשעבר ולהבא בעינן.
- (2) אם נשבע שלא הניח תפלין בשבת, כיון שמשכחת לה בלהבא שנשבע שלא אניח, כולי עלמא מודו דהוי שבועת ביטוי. אמנם כתבו התוס' דלמאן דאמר שבת זמן תפלין אינו יכול להשבע שלא יניח. ואם נשבע על יום חול, חשיב ליתא בלהבא, ולענין מלקות כולי עלמא מודו דלוקה, אבל לענין קרבן תליא בפלוגתת רב ושמואל.
- (3) הנשבע שיודע עדות, מעיקרא קאמר אביי דליתא בכלל שאיני יודע עדות דהא הוי שבועת העדות, ולא חשיב איתא בלאו והן. אמנם מסקנת הגמ', דלאביי שפיר שבועת העדות הוי בכלל שבועת ביטוי. אמנם לחד תירוצא הוי פלוגתת רב פפא ואביי. והנשבע שידעתי עדות, באופן שאינו זקוק לעדותו ולא הוי שבועת העדות, תליא בפלוגתת רב ושמואל דהא ליתא באדע עדות, וכן הדין לענין הנשבע שהעיד לו עדות, דהא ליתא בלהבא [דהוי נשבע לבטל את המצוה].
- (4) לשמואל דבעינן איתא בלהבא, ניחא, דהא שבועת העדות ליתא בלהבא. ולרב דאף ליתא בלהבא חייב, אתי למימר דחייבין אף על מזיד, וכתבו התוס' דכן אתי למימר דחייב אף במושבע מפי אחרים. ורבא אמר דאתי להוציא את שבועת עדות מכלל שבועת ביטוי דאף בגוונא שאינו חייב משום שבועת העדות, אין לחייבו משום ביטוי.

ה. (1) מסקינן דר' ישמעאל סבר כר' נחוניה בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכלל ופרט בכלל, וכתוב או נפש כי תשבע דהוי כלל, וכתוב להרע והיטיב דהוי פרט, ושוב כתיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה דהוי כלל, ואתי לרבות שבועה דלהבא אפילו אין בו הרעה והטבה, ולמעט שבועה לשעבר. והיינו משום דבעינן דומיא דלהרע או להיטיב דהוי בכל יחל, או משום דכתיב "כי תשבע לבטא", דהשבועה קודמת לבטוי. ור' עקיבא דרש בריבוי מיעוט וריבוי כנחום איש גם זו, וריבה הכל ומיעט דבר מצוה.

(2) "האדם בשבועה" פרט לאנוס. "ונעלם" פרט למזיד. "בשבועה ונעלם" פרט להעלם חפץ.

(3) כתבו התוס' דאף בעונש פטור, דהאי קרא דפטור שוגג מקרבן, פטרו לגמרי אפילו מעונש. אמנם כתבו, דהיכא דנשבע על ממון שנמסר לו, הוי ליה למידק טפי ואיכא עונש.

(4) לדעת ר' יוסף משכחת לה בגוונא שזכר שנשבע על פת חטיין ונטל פת מן הסל וסבור דשל שעורין נטל. וביאר ר' יוסף דאף דשכוח שנשבע על פת זו, מכל מקום אם יאמרו לו פת חטיין הרי יפרוש. ואביי ור' אלעזר סברו דלא משכחת לה העלם חפץ, דהא בכל גווי שכוח משבועתו, ומאי דתני דבעינן העלם שבועה, לאו משנה היא. והיכא דנתעלמה זו וזו, נחלקו רבא ורב נחמן אם אזלינן בתר השבועה או בתר החפץ, ורב אשי סבר דתליא מחמת מה פריש, וריבא סבר דלעולם מחמת תרווייהו פריש.

ו. (1) בשבועה להבא שפיר משכחת לה באופן דבשעת שבועתו לא היה אנוס, ולבסוף שכח משבועתו ועבר עליה. אבל בשבועה לשעבר דאם שכח הוי אנוס, ואם ידע הוי מיזד, אמרינן בסוגיין דלא משכחת לה אלא בשגג בקרבן, ומסקינן דאתי אפילו לרבנן דבעלמא סברו דשגגת קרבן לא חשיב שגגה, דשאני הכא דודונו לאו והקרבן הוא חידוש ושפיר הוי שגגה. וכתבו התוס', דדעת אביי במסכת שבת דלענין שבועת ביטוי כולי עלמא מודו דשגגת לאו הוי שגגה, והיינו דסבור דהוי רק עשה. אמנם גירסת רש"י שם, דמסקנת הסוגיא דרק למחזבו משכחת שוגג, והיינו בשגג בקרבן, אבל לרבנן לא משכחת כלל שוגג.

(2) באופן דמסתכן על הכיכר, דהא אפילו זכור לשבועתו שרי. וכן באופן דמצטער על הכיכר, ורש"י ביאר דמצטער לאוכלה משום רעב, ואף דעתה בשוגג אכלה, מכל מקום אף אם היה זכור היה אוכלה, ולא חשיב שב מידעתו. והתוס' ביארו, דמצטער על הדבר שזכור ורוצה לשכוח כדי לאוכלה, דבכהאי גוונא לא חשיב שב מידעתו.

(3) מסקינן דבעינן להוציא מפיו השבועה, דהא כתיב "לבטא בשפתיים" אבל אין צריך להוציא אלא "פת", ובלבד יכוון לאיזה פת כוונתו, וילפינן לה מדכתיב "לכל אשר יבטא האדם". ובקודש מהני אף בלב, דהא כתיב "וכל נדיב לב עולות". ואמרינן בסוגיין דאף תרומה מהני בלב. וכתב רש"י דהיינו תרומת המשכן דכתיב "כל נדיב לב" והתוס' כתבו דהיינו תרומת גורן דכתיב "ונחשב לכם תרומתכם". ולא ילפינן מינייהו לשבועה, או משום דהוי שני כתובין הבאין כאחד, או משום דחולין מקדשים לא ילפינן.

(4) בתירוץ אחד כתבו התוס' דדוקא תלמיד חכם נאמן לפרש, אבל עם הארץ לא נאמן. ועוד כתבו התוס', דדוקא גבי פת יכול לפרש דכוונתו לחיטין דהא סתם פת של חטיין היא. ועוד כתבו, דבכל גווי מהני לפרש, מלבד היכא דהדירו על דעתו, דבאופן זה רק היכא דהיה אנוס מהני כוונתו.

ז. (1) לדעת רבנן בין לקיים ובין לבטל אינה חלה. ולר' עקיבא דדריש ריבוי ומיעוט, היינו משום דאיכא מיעוט למעט דבר מצוה, דאי לאו דבר מצוה מאי איכא למעוטי, וכתב רש"י דלקיים ממעטינן משום דליתא בלאו והן. ולר' ישמעאל דדרש כלל ופרט, מסקינן דמאיצטריך "או" לרבות הטבת אחרים, על כרחך דקרא בדבר הרשות כתיב.

(2) לגירסת רש"י, דעת ר' יהודה בן בתירא דמהני שבועה לקיים מצוה, ויליף לה מקל וחומר דאם על דבר הרשות חלה שבועתו כל שכן דעל דבר מצוה תחול שבועתו. אבל לבטל מצוה אין שבועתו חלה. ולגירסת התוס', אף לר' יהודה בן בתירא דמהני לקיים מצוה, הני מילי בקום ועשה, דיליף לה מדכתיב "נשבעתי ואקיימה וגו'", אבל בשב ואל תעשה, אין איסור חל על איסור, ואין שבועתו חלה.

(3) אמרינן בגמ', דלא משכחת לה בין בדבר מצוה ובין בדבר הרשות, משום דאי בעינן הטבה דומיא דהרעה, היינו הרעה, ואי בעינן הרעה דומיא דהטבה היינו הטבה. והתוס' כתבו, דמכל מקום משכחת לה בדבר הרשות, דנימא דבעינן הרעה דומיא דהטבה דלא הוי בבטול מצוה ומותר לעשות, ובעינן הטבה דומיא דהרעה שאינה בקיום מצוה ואינה חובה לעשות.

(4) להרע לאחרים אין שבועתו חלה, משום דקרא בדבר הרשות איירי. אמנם להטיב לאחרים שבועתו חלה, וילפינן לה מדכתיב "או", אמנם לדעת ר' יאשיהו דבעינן "או" לחלק, ליכא למילף מינה הטבת אחרים. והנשבע להרע לעצמו, סבירא להאי ברייתא דמותר לחבול בגופו, ושבועתו חלה.

ח. (1) רבנן סברי דבעינן איתא בלאו והן, וכיון דלבטל את המצוה אינה חלה, ליתא בלאו והן. ור' יהודה בן בתירא סבר דלא בעינן לאו והן, דהא מרבה קרא הטבת אחרים, אף דליתא בהרעת אחרים. ורבנן סברי דשפיר משכחת לה בלא אתן לאחרים, והיינו בעשיר שאינו מצוה ליתן לו.

(2) המשנה השמייעה באופן שנשבע שלא אוכל וחזר ונשבע שלא אוכלנה ושוב נשבע שלא אוכלנה. ומדשינה התנא בלשון השבועה שמעינן דדוקא משום דקודם נשבע שלא אוכל אין השבועה השניה חלה, אבל אם היה נשבע קודם שלא יאכלנה, כוונתו שלא יאכל כולה, ושפיר חלה עליו שבועה שלא יאכל דהיינו בכזית. ומאי דנקט ג' שבועות הוא להשמייע דאם נשאל על הראשונה והשניה, השלישית חלה עליו, ולא אמרינן דהתבטלה. והתוס' הביאו גירסא דנקטו רק ב' שבועות, ומכל מקום דייקין דאם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו, מהא דנקט לישנא דאינו חייב אלא אחת, ולא נקט חייב אחת.

(3) צריך שלא ישייר ממנה כזית, משום דמסתמא אין דעתו שיאכלנה כולה, דהא אין לך אדם שאוכל כיכר שלם בלא לשייר פירורים, אלא דעתו שלא ישייר ממנה דבר חשוב.

(4) לפי המבואר בסוגיין, סלקא דעתין להוכיח מהא דהמחיל שני נזירות בהדדי, דכיון דמנה לשם הראשונה מהיכי תיתי שיהני לשם השניה, ואי חזינן דמהני הוא הדין נימא בשבועה. ודחינן, דשאני נזירות דהראשונה היא המעכבת את השניה מלחול עכשיו. אמנם בנדרים בעינן להוכיח מהמקבל עליו ב' נזירות זו אחר זו, דדמי ממש לשבועה, ודחו, דאיירי בקיבלם בבת אחת, או כמאן דאמר דנזירות חלה על נזירות, וכלל לא דמי לשבועה שאינה חלה בבת אחת ואינה חלה על השבועה.

ט. (1) היכא דנשבע שלא יאכל מן הכיכר, לדעת רבא מהני שאלה רק אם נשתייר ממנה כזית, דמיגו דמהני שאלה לכזית בתרא מהני אף למה שכבר אכל, דהא התברר דלא היתה שבועה. והיכא דנשבע שלא יאכלנה, כל שעדיין נשאר כזית ולא עבר על שבועתו, מהני שאלה. ולדעת אממר כל עוד שלא נענש מהני שאלה אפילו שאכלה לכולה. ולענין נזירות, היכא דנור ב' נזירות אף רבא מודה דמהני שאלה אפילו הביא כבר קרבנו והתכפר ואף גילח, דכיון דמה שמעב את השניה מלחול היינו הראשונה ושפיר מהני שאלה לגלות דאינה וממילא מניינו הוא לשניה.

2) לדעת רש"י המעשה הראשון הוא מחיל את השבועה, ובעיניו בו שיהיה האדם בשבועה. ולדעת התוס' העיקר תלוי בשעת קיום התנאי, ובו בעיניו שיהיה האדם בשבועה, ואין נפקא מינה אם אכלו ראשון או שני.
3) לדעת רש"י תוס' ור"ת, ראשונה היינו של תנאי דאמרה ראשונה [כן גירסת רש"י בגמ'], ושניה היינו של איסור. ולדעת ר"ח ראשונה היינו איסור [שאמר ראשון לגירסתו בגמ'], ושניה היינו תנאי.
4) לרש"י חייב קרבן רק בגוונא שאכל מעיקרא את התנאי במזיד וחלה עליו שבועה, ולבסוף אכל את האיסור בשוגג. ולר"ת אף, בגוונא שאכל את האיסור במזיד, כל שלבסוף אכל בשוגג, ואפילו את התנאי חייב קרבן. ולתוס' והר"ח חייב קרבן בגוונא שאכל את התנאי במזיד ואת האיסור בשוגג, ואין נפקא מינה מה אכל ראשון, אלא דבגוונא שאכל לבסוף במזיד, בעיניו שיטבח מאכילתו הקודמת, דאי לאו הכי לא הוי שב מידיעתו, אי נמי, דאכילת התנאי לבסוף, כיון דלא חמיר לאינשי, שפיר חשבי שב מידיעתו. והיכא דאכל מעיקרא לתנאי במזיד ולבסוף לאיסור במזיד, חייב מלקות. אבל אם אכל מעיקרא את האיסור במזיד ולבסוף את התנאי במזיד, תליא בפלוגתא דהתראת ספק. ואם אכל לתרוויה בשוגג, פטור.

י. 1) היכא דאכל זו בזדון עצמה ובשגגת חברתה וזו בזדון עצמה ושגגת חברתה, פטור על תרוויהו, על הראשונה משום דכשאכל את האיסור אכתי לא היה אסור, ועל השניה משום דתחילתה היה בשוגג. ולדעת ר"ת דחייב קרבן אף אם אכל לבסוף את התנאי בשוגג, צריך לומר דאינו שב מידיעתו ומשום הכי פטור. והיכא דאכל זו בשגגת עצמה ובזדון חברתה וזו בשגגת עצמה וזדון חברתה, לדעת רש"י חייב קרבן על השניה דתחילתה היה במזיד, ועבר על איסורה בשוגג. ולדעת תוס', חייב קרבן על תרוויהו, כיון דבשעת קיום התנאי היה במזיד, ובשעת אכילת האיסור היה בשוגג. ואם אכל את שתיהן במזיד, על הראשונה תליא בפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש, ועל השניה חייב מלקות.

2) ממתניתין דנדרים דקתני נדרים שגגות שרי בגוונא נדר אם יאכל ושכח ואכל דאין הנדר חל עליו, ותני בברייתא דכשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרין. וכתבו התוס' דליכא להוכיח מהתם לרב כהנא ורב אסי, משום דהתם מיד כשנשבע יצאה לשוא.

3) אמר דהנשבע שלא אכל וחזר ונשבע שלא אכל אינו חייב אלא אחת, וטעה משום דכל שבועה ושבועה הוי שבועת שוא. וכן אמר דהנשבע שלא יאכל ט' וחזר ונשבע שלא יאכל י' ואכל י' חייב שתיים. וטעה משום דכשנשבע שלא יאכל ט' הרי ה' בכלל. וכן אמר דאם נשבע שלא יאכל י' וחזר ונשבע שלא יאכל ט' ואכל י', דאינו חייב אלא אחת. וטעה משום דמחמת השבועה השניה אינו חייב אלא אם יאכל י'. ומכל מקום היכא דאכל ט' והפריש קרבן, תו לא יתחייב על העשירית. ולגירסת התוס', היכא דנשבע שלא יאכל ט' אלו, וחזר ואמר שבועה שלא אוכל י', מיגו דחל על ה' חל נמי על הט' וחייב שתיים כדאמר עיפא.

יא. 1) שבועת שוא היינו הנשבע להכחיש את הידוע אפילו שניכר רק לג' בני אדם, וכן הנשבע לבטל איזה מצוה, וחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור. ונדר שוא היינו נדר שאי אפשר לו לקיימו, כגון הנשבע שלא יאכל כל פירות העולם. ולדעת ר"ת לא חל נדרו כלל ופטור. אמנם התוס' דחו דאף בנדר לוקה משום איסור בל יחל.

2) לענין שבועה דחמירא משום דכתיב בה לא ינקה, החמירו לדונה כשבועת שוא, דאזלינן בתר פיו שאמר גמל פורח באויר והוא דבר דלא שייך. אבל לענין נדרים תלינן להקל דראה ציפור גדולה ואסיק לה שמא גמל פורח באויר, ואין הפירות נאסרות עליו.
3) השביע אותן על דעתו ועל דעת המקום. ועשה כן כדי שלא יהיה הפרה לשבועתו, דאי נימא דעשה כן כדי שלא ישבעו על מה שבלבן, לא היה לו להשביע אלא על דעתו או דעת הקב"ה, ואמאי הוצרך להשביע על דעת תרוויהו. וכתבו התוס' דליכא להוכיח מהכא דאף בשאר שבועות בתרי חשיב על דעת רבים, דיש לומר דדעת המקום שאני. וכן כתבו דהיכא דדעת הרבים שיהיה לו התרה שפיר יש לו התרה.

יב. 1) השבועה שיאכל הוי ככל שבועת ביטוי, ואם לא אכל הרי עבר על שבועתו. והשבועה שנשבע שלא יאכל הוי שבועת שוא, דהא מאחר שכבר נשבע שיאכל מחויב הוא לקיים דבריו, ובין אכלה ובין לא אכלה לוקה משום שבועת שוא. והקשו התוס' דלכאורה יש לפרש דשבועתו שיאכל היינו כזית ממנה, ומה שנשבע שלא יאכלה היינו את כולה, ותרוויהו הוי שבועת ביטוי.

2) אין צריך להוציא השבועה מפיו, אלא סגי שאחר יאמר השבועה והנשבע יאמר אמן. והכי מוכח ממתניתין דקתני דאינו חייב בשבועת ביטוי אלא אם נשבע מפיו עצמו, ואפילו הכי קתני דאם אמר אמן מהני. וכן מוכח מדברי ר' מאיר דלא חייב שבועת העדות בנשבע מפיו אחרים אלא בבית דין, ואפילו הכי באומר אמן קאמר דמהני אפילו חוץ לבית דין.
3) בהא דשבועת העדות אינה אלא בכשרים להעיד, והיינו משום דקתני בה "אם לא יגיד" דבראוי להגדה איירי. וכן חייב אף במושבע מפיו אחרים, כדכתיב "ושמעו קול אלה".

4) כתבו התוס' דרשינן מינה דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה. וכן דרשינן מדכתיב לפניהם דקאי אאלוהים דקתני בפרשה דקאי רק אכשרים לדון. ומכל מקום דבורה שפטה את ישראל משום דנביאה היתה קבלו אותה עליהם. ועוד, דהיתה רק מלמדת אותם הדינים.

יג. 1) איירי בעדים דילפינן שני שני, מה להלן בעדים אף כאן בעדים. ומהא דכתיב "אשר להם הריב" אין ראייה דשני האנשים בעדים קאי, דהא לא כתיב "ואשר להם הריב". וכן אין להוכיח מהא דכתיב "שני", ואי בבעלי דינים הא איכא אף טפי מתרי, דהא איכא למימר דבתובע ונתבע איירי. וכן אין להוכיח מדכתיב "אנשים" ואי בבעלי דינים הא אשה נמי משכחת לה, דיש לומר דאין דרכה של אשה לבוא לדון אלא שולחת על ידי אחרים. וילפינן מהאי קרא דאשה פסולה לעדות. וכן ילפינן מהאי קרא דבעינן עמידה.
2) לדעה אחת איירי בדין, ואזהר קרא שלא יהיה אחד עומד ואחד יושב, ולא יאמר לאחד קצר דברין ולאחד דבר כל צרכך. ואיכא מאן דאמר דלאו בדין איירי, אלא בראה חבירו שעשה מעשה שיש להסתפק בו אם לטובה או לאו, דמצווה להכריעו לכף זכות. ורב יסוף תני דקאי על עמיתך בתורה ובמצוות, דצריך לדונו יפה, והיינו למישרי ליה תיגרא ברישא.
3) מבואר בגמ' דיש ענין, או כדי למישרי ליה תיגרא ברישא. והסתפקו התוס' האם איירי בבאו שני דינים בבת אחת, או דעשה דכבוד התורה עדיף, ויקדימו אף לאחרים. וכן לענין שודא דדייני. והתוס' הוסיפו דאף לענין להפך בזכותו.

יד. 1) לדעת ר' יהודה בתחילת הדין אין ענין להעמיד את הבעלי דינים, משום דקרא דכתיב "ועמדו" אעדים קאי. ומכל מקום בשעת גמר הדין אף את הבעלי דינים מעמידים, או משום דקרא בבעלי דינים נמי מישתעי ומסתברא לאוקמי בגמר דין דומיא דעדים דהווי כגמר דין. או משום דכתיב "וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם".

2) בתחילת הדין יכול להעמיד לתרוויהו, ומצינו דכשבאה אשת רב הונא לרון לפני רב נחמן, ביקש משמשו שיפריח עליו בר אוזא וכאלו יקום מחמתו. ובשעת גמר דין דבעינן דיין בישיבה, יכול להטות עצמו כדרך הקושר רצועת סנדלו, דאינו עומד ואינו יושב. והתוס' כתבו דאף בשעת גמר דין עשה דכבוד התורה עדיף ויכול להושיבו וממילא יושיב אף את בעל דינו. אמנם כתבו דיש לומר דאשת חבר לאחר מיתה, אין עשה דכבוד התורה דוחה הדין דעמידה.

3) אמרינן בגמ', דלענין ממונא אינו חייב היכא דאינו לפי כבודו. אבל לענין איסורא אין חכמה ואין עצה. וכתבו התוס' דהוא הדין מלך. ועוד כתבו התוס' דשמא דווקא היכא דאם לא שיעיד יעשו איסור, כגון שיתירו אשת איש. אבל בסתם איסור, כל שהוא שב ואל תעשה אינו מחויב להעיד. אמנם בתירוץ אחר כתבו, דדווקא גנאי גדול התירו באיסורא היכא דהוא שב ואל תעשה. ועוד מבואר בגמ', דיכול להושיב את הצורבא מרבנן הבא להעיד. וכתבו התוס' דהוא הדין מלך, מלבד דיני נפשות דהחמירו. ועוד כתבו, דכבוד חכם עדיף ממלך, ודדקא בחכם יכול להושיבו, אבל מלך אין יכול להושיבו.